

Weg met het vak 'begrijpend lezen'? Dan moet het ook uit het leerlingvolgsysteem en de eindtoets

Onderwijsblog Begrijpend lezen heeft weinig zin zonder stevige kennisbasis, schrijft *Wupke van der Torren*. Zet vol in op wereldoriëntatie, daar hebben kinderen veel meer aan.

Foto Richard Brocken / Hollandse Hoogte

Arjen Lubach bracht het een paar jaar geleden bij heel Nederland [onder de aandacht](#), *de Volkskrant* [presenteert het](#) als belangrijk wapen in de strijd tegen laaggeletterdheid, schaf het vak 'begrijpend lezen' af. Om dit voor elkaar te krijgen moeten we ook stoppen met het toetsen van begrijpend lezen.

Leg je hand op een gekleurd papier, trek deze over en knip hem uit. Herhaal dit vijftien keer en leg de handen vervolgens in een waaivorm op een groot wit vel. Plak ze vast en teken in het midden een pauwenkop. Gefeliciteerd, je knutselwerk is af!

Wupke van der Torren is onderwijsjournalist, pedagoog en leerkracht.

Oké, de tekst was wat wolliger, er stonden wat meer signaalwoorden in, maar dit was de strekking. Dit is waar leerlingen uit groep 6 vragen over moeten beantwoorden. Wat is de bedoeling van de tekst, wat betekent 'vervolgens', waarnaar verwijst 'deze' in de eerste zin?

De meeste kleuters zullen die pauw met plezier voor je knutselen, maar tienjarigen erover laten lezen, dat levert natuurlijk vooral gezucht en gesteun op. Waarom doen we onze kinderen dit aan? Waarom draait lezen op de basisschool te vaak om het zoeken naar signaal- en verwijzwoorden, om een vast recept van meerkeuzevragen over korte, oninteressante teksten?

Het antwoord ligt voor de hand. Het is de manier waarop begrijpend lezen getoetst wordt.

Zenuwslopende climax

Tien jaar geleden werd naast de centrale eindtoets ook het leerlingvolgsysteem verplicht. Vanaf groep 3 maken kinderen begrijpend leestoetsen, de resultaten verdwijnen in keurige grafiekjes. Na zes jaar volgt de eindtoets als zenuwslopende climax, waarbij begrijpend lezen letterlijk van levensbelang is, je schooladvies hangt er immers in belangrijke mate vanaf.

Maar wat toetsen we nou al die tijd?

Kinderen lezen over onderwerpen waar ze niet per se iets van weten en beantwoorden rijen vragen over basale verbanden binnen een tekst: wat is het doel van alinea 5, wie worden bedoeld met 'ze' in regel 7, enzovoort. Door niet te vragen naar specifieke kennis dragen deze toetsen bij aan het foutieve idee dat lezen met begrip vooral draait om het beheersen van leesstrategieën, zoals samenvatten en signaalwoorden herkennen, en niet om algemene ontwikkeling, om kennis van de wereld.

Terwijl juist een stevige kennisbasis essentieel is voor goed tekstbegrip. Lees zelf maar eens een lange tekst over materie en antimaterie, om maar eens een onderwerp te noemen, het zal je zwaar vallen als je natuurkunde na de derde klas liet vallen. Tekstbegrip hangt altijd samen met achtergrondkennis. We selecteren leerlingen dus toch, ook al reppen we er niet over, op hun

achtergrondkennis; een tekst over kanoën in Frankrijk is nu eenmaal makkelijker te begrijpen als je dat ooit gedaan hebt.

Kennisrugzak

Dit is niet alleen oneerlijk voor leerlingen die van huis uit minder kennis meekrijgen, het raakt de hele samenleving. Alleen met voldoende algemene kennis kunnen mensen feiten van fabels onderscheiden, wat essentieel is voor een gezonde democratie. Bovendien werkt kennis als klittenband; nieuwe inzichten blijven hangen aan wat je al weet. Aan het eind van de basisschool zou de kennisrugzak dus al flink gevuld moeten zijn, maar of dat zo is? We weten het eigenlijk niet goed.

Natuurlijk, er zijn kerndoelen wereldoriëntatie waarin beschreven staat wat leerlingen zouden moeten weten van geschiedenis, aardrijkskunde en natuur en techniek. In 2015 zei echter slechts 21 procent van de scholen de resultaten voor wereldoriëntatie jaarlijks te evalueren, blijken leerkrachten in meer dan 40 procent van de lessen niet of nauwelijks na te gaan of kinderen de leerstof begrepen hebben en geven directeurs aan dat er soms tijdelijk geen tijd is voor wereldoriëntatie bij tegenvallende taal- en rekenresultaten. Lang verhaal kort, het is nogal een ondergeschoven kindje, dat leren over de wereld. Wat zou er gebeuren als we het juist centraal stellen? Begrijpend lezen verdwijnt uit het leerlingvolgsysteem en de eindtoets om plaats te maken voor toetsen wereldoriëntatie, met daaraan gekoppelde concrete leerdoelen.

Kansengelijkheid

Het zou zoveel kunnen opleveren. Scholen, inspectie en leerkrachten hebben alle reden om wereldoriëntatie haar rechtmatige plaats in de schijnwerpers toe te kennen, en scholen die al vol inzetten op wereldoriëntatie zijn geen tijd meer kwijt aan begrijpend leestoetsen. De kansengelijkheid neemt toe omdat het minder uitmaakt welke kennis je thuis toevallig meekrijgt en het is goed voor de motivatie; niet meer lezen over pauwen knutselen maar lezen om wat te leren. Leesstrategieën, waar nu zoveel onderwijstijd in kruipt, zijn daarbij een nuttig hulpmiddel. Gelukkig werd decennia geleden al duidelijk dat je deze het best **kort en expliciet aanleert**; eindeloos ermee oefenen voegt weinig toe. Met het decimeren van het onderwijs in leesstrategieën blijft er op veel scholen een zee aan tijd over. Tijd voor geschiedenislessen, museumbezoek, poëzie

voordragen, samen musiceren en natuurkundeproefjes doen. Kortom, tijd voor het leren kennen en begrijpen van de wereld in al haar rijkdom. Laten we onze kinderen en leerkrachten deze tijd geven door begrijpend lezen te schrappen van het toets- en lesrooster. Met een collectieve zucht van verlichting zetten we er een groot rood kruis door. Het is tijd voor inspirerende kennisoverdracht zodat onze kinderen weer echt goed leren lezen.

Bron: NRC, 16-03-2022